

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: project herdenking 100 jaar Groote Oorlog (2014-18) – Vlaams actieplan – verslaggeving

1. Achtergrond

Op 17 februari 2012 heeft de Vlaamse regering nota genomen van het Vlaams actieplan met betrekking tot de herdenking 100 jaar Groote Oorlog (2014-18) (VR 2012 1702 MED.0075/1 en MED.0075/2). Op 23 november 2012 (VR 2012 2311 MED.0523/1), op 29 november 2013 (VR 2013 2911 MED.0640/1BIS), op 7 november 2014 (VR 2014 0711 MED.0429/1 en 0429/2), op 11 december 2015 (VR 2015 1112 MED.0552/1 en 0552/2) en op 10 februari 2017 (VR 2017 1002 MED.068/1-4) nam de Vlaamse Regering nota van de geactualiseerde versies van het actieplan.

Dit plan is een bundeling van verschillende actiepunten die een bijdrage vormen tot de realisatie van het herdenkingsproject. Het Vlaams actieplan is ingedeeld in de volgende rubrieken:

- Algemeen (A)
- Buitenlands Beleid (BB)
- Cultuur, Jeugd en Media (CJM)
- Communicatie (COM)
- Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI)
- Federaal, Gemeenschappen en Gewesten (FFG)
- Agentschap Natuur en Bos (ANB)
- Vlaamse Landmaatschappij (VLM)
- Landbouw en Visserij (LV)
- Mobiliteit en Openbare werken (MOW)
- Onderwijs en Vorming (OV)
- Onroerend Erfgoed (OE)

- Toerisme (TOE)

Bij elk actiepunten hoort een fiche met meer informatie en uitleg over de concrete invulling. In de fiches staat informatie over de initiatiefnemers, de actoren en de timing van de actiepunten, met uitleg over de historiek en de stand van zaken van de verschillende projecten. Op die manier bevat het actieplan actuele informatie en is het geschikt als monitoringinstrument voor de verschillende projecten.

De actualisering is tot stand gekomen na schriftelijke input van de leden van de centrale projectgroep 100 jaar Grote Oorlog. Aan de leden werd gevraagd om de beschikbare informatie aan te passen en te actualiseren.

De mededeling aan de Vlaamse Regering van 23 juli 2010 (VR 2010 2307 MED.0403) legt het takenpakket van het **projectsecretariaat** vast. Dat vertaalt zich in verschillende acties. Veel van die taken worden doorlopend ingevuld en blijven dus een belangrijk aandachtspunt voor de werking van het projectsecretariaat:

- aansturen van de centrale projectgroep;
- inventariseren van de internationale herdenkingsplechtigheden, investeringsplannen en andere WO I-initiatieven in binnen- en buitenland;
- formuleren van concrete voorstellen voor de organisatie van internationale herdenkingsmomenten in Vlaanderen;
- opbouwen van een netwerk van actoren en partners in binnen- en buitenland.
- detecteren van stakeholders;
- voortgangsbewaking van het project;
- communiceren over de voortgang van het project;
- correct doorverwijzen en aftoetsen van projectvoorstellen die in het kader van het herdenkingsproject via de reguliere subsidiekanalen kunnen worden gefinancierd;
- ...

De **centrale projectgroep** is het coördinatie- en informatie-uitwisselingsplatform van het project, voor de activiteiten die door de verschillende geledingen van de Vlaamse overheid (departementen en agentschappen) in het kader van het herdenkingsproject worden ontwikkeld en fungeert als adviesorgaan voor de Vlaamse Regering.

De centrale projectgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid en wordt voorgezeten door de secretaris-generaal van het Departement Buitenlandse Zaken.

De beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid die niet direct gevat worden door het herdenkingsproject, hebben een contactpersoon aangeduid, zodat ze betrokken worden bij en geïnformeerd worden over het WO I-project.

De taken voor de centrale projectgroep betreffen vooral de doorlopende acties, zoals beschreven in het actieplan:

- melden van gesubsidieerde projecten in het kader van de WO I-herdenking aan het projectsecretariaat, om zo te komen tot een inventarisering van alle projecten en activiteiten die door de departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid worden betoelaagd in het kader van het herdenkingsproject;

- aanvullen van het Vlaams actieplan met nieuwe actiepunten uit de verschillende beleidsdomeinen en de actualisering van de bijhorende fiches;
- aanleveren van relevante informatie uit de verschillende beleidsvelden en sectoren aan het projectsecretariaat in het raam van de uitbouw van een netwerk van relevante actoren op het terrein;
- systematisch aftoetsen van de initiatieven in het beleidsdomein met het projectsecretariaat zodat het overzicht te allen tijde bewaard blijft;
- de projecten en initiatieven kaderen in de algemene visie en doelstellingen van het herdenkingsproject;
- communiceren rond het herdenkingsproject vanuit de verschillende betrokken beleidsdomeinen.

2. Rapportering

a. Algemeen

Het regeerakkoord 2014-2019 bevestigt het herdenkingsproject 100 jaar Grote Oorlog. Met het kabinet van minister-president Geert Bourgeois - tevens coördinerend minister - heeft het projectsecretariaat afgesproken dat de rapportering rond het actieplan 100 jaar Grote Oorlog (2014-18) voortaan op jaarlijkse basis zal gebeuren.

Het projectsecretariaat heeft als taak om een overzicht bij te houden van de initiatieven van de internationale actoren. Zo werd er per prioritaire partner een fiche opgemaakt met de volgende gegevens: algemene informatie met betrekking tot WO I, voorgaanden, relevante contactpersonen en adressen, dossiers en links.

Op basis van de bevraging in 2016, de analyse van de beleidsnota's 2014-2019, de beleidsbrieven 2017-2018 en de activiteiten en planning van de Algemeen Afgevaardigden van de Vlaamse Regering heeft het projectsecretariaat een projectplan opgesteld voor het laatste jaar van de herdenking, 2018. Dat projectplan bevat de kalender van de geplande WO I-activiteiten (bijlage 2).

Het projectsecretariaat staat eveneens in voor de financiële afhandeling van WO I-dossiers.

In 2014 ging het departement een samenwerking aan met de vzw Scriptie voor de organisatie van een Scriptieprijs 100 jaar Grote Oorlog. Met die prijs zullen gedurende vijf jaar (2014-2018) bachelor- en masterproeven over Wereldoorlog I in kaart worden gebracht en bekroond. Voor het project werd een specifieke website ontworpen, <http://www.scriptieprijs2014-18.be>.

Momenteel loopt een oproep voor de 2de editie. De prijs ervan wordt in het najaar van 2018 uitgereikt.

Het departement verleende reeds in 2016 twee subsidies in het raam van de geplande plechtigheden en initiatieven rond de herdenking in 2017. Zo werd een subsidie van 49.775 euro gegeven aan de gemeente Heuvelland met betrekking tot het programma rond de 100ste herdenking van de Mijnslag in juni 2017. Samen met de Stad Molenbeke werd een cultureel programma georganiseerd op 10 juni 2017, met inbreng van de betrokken internationale partners Australië, Nieuw-Zeeland, Ierland, Noord-Ierland en het Verenigd Koninkrijk. Vlaanderen participeerde daarin met de deelnames van Ozark Henry en de Koninklijke Harmonie Ypriana. Daarnaast werd in 2017 een subsidie verleend aan

de Stad Mese van 60.000 euro voor de algemene coördinatie, organisatie en communicatie van de herdenkingsplechtigheden van 7 en 10 juni 2017.

In 2016 werd eveneens een subsidie verleend van 15.980 euro aan Westtoer apb '1917-2017', waarbij de nabestaanden van betrokken families uit Australië, Nieuw-Zeeland, Canada, het Verenigd Koninkrijk, Ierland, Duitsland en Nederland naar Vlaanderen werden uitgenodigd om deel te nemen aan een battlefieldsprogramma in 2017. Het bezoek kaderde in het overkoepelend project '1917 Totale oorlog in Vlaanderen'.

Daarnaast werden twee subsidies verleend aan Westtoer apb. rond het project '100 jaar Wapenstilstand', dat zal doorgaan in de periode rond 11 november 2018. Een eerste subsidie bedroeg 25.000 euro als tegemoetkoming in de coördinatie van het project. Een tweede subsidie van 177.900 euro werd toegekend ter ondersteuning van het inhoudelijk programma.

Een subsidie van 60.000 euro werd verleend aan de Last Post Association voor de versterking van de administratieve en organisatorische capaciteit in 2018, maar ook voor de periode na de herdenking, voor de jaren 2019 en 2020.

Voor 2018 verleende minister-president Geert Bourgeois een subsidie van 25.000 euro aan Mese Peace Village als tegemoetkoming in het project '18 in 18', waarbij jongeren uit 87 betrokken landen bij het WO I-conflict worden samengebracht om een hedendaagse vredesboodschap uit te werken.

Daarnaast kende minister-president Geert Bourgeois een subsidie toe van 20.000 euro aan de Stad Leuven als tegemoetkoming in het project 'Vredesbeiaard', een samenwerking tussen Leuven en de Duitse stad Neuss.

b. Intra-Belgische context

Sinds het akkoord over een intra-Belgisch afsprakenkader voor de samenwerking rond de herdenking van de 100ste verjaardag van de Eerste Wereldoorlog (2014-2018) is het overlegplatform de voorbije jaren op regelmatige tijdstippen bijeengekomen.

Op het overlegplatform van 16 oktober 2017 werd een stand van zaken gegeven omtrent de herdenking op federaal en Vlaams niveau. Ook vanuit de Franstalige Gemeenschap / het Waals Gewest, de Duitstalige Gemeenschap en vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd een overzicht gegeven van de prioriteiten voor het laatste herdenkingsjaar.

België participeert in het Canadese project 'The World Remembers' van Robert Thomson. Het project bestaat uit de samenstelling van een gegevensbank met een lijst van alle slachtoffers van de Groote Oorlog en de mogelijkheid om hun namen te projecteren op herdenkingsmonumenten in elk van de deelnemende landen, telkens van oktober tot en met 11 november in de jaren 2014 tot en met 2018. Voor België worden de namen van de burger- en militaire slachtoffers bezorgd door het In Flanders Fields Museum. De Vlaamse Regering verleende hiervoor een bijdrage van 20.000 euro in naam van België.

c. Buitenlands Beleid

In 2017 vonden de volgende vermeldenswaardige initiatieven en bezoeken plaats in Vlaanderen:

- de inhuldiging van de herdenkingstuin in het Australian War Memorial Museum in Canberra (4 april 2017);

- deelname aan de jaarlijkse ANZAC-plechtigheid in Zonnebeke (25 april 2017);
- ondersteuning van het project '1917-2017 Vlaanderen verwelkomt nabestaanden in het raam van het overkoepelend project '1917 Totale Oorlog in Vlaanderen';
- ondersteuning van de coördinatie en organisatie van 100 jaar Mijnslag en deelname aan de Nieuw-Zeelandse, Britse en Ierse plechtigheden op 7 juni en het culturele luik op 10 juni 2017 in Mesen en Heuvelland;
- opening van de tentoonstelling Vive Labeur (in het spoor van het Chinese Labour Corps 1917-2017) in Poperinge (28 juni 2017);
- persconferentie in verband met de tijdelijke opening van de drooggelegde Zonnebeke Church Dug-out (19 juli 2017);
- deelname aan de Britse en Welshe plechtigheden op 31 juli in Zonnebeke en Langemark-Poelkapelle;
- deelname aan de Australische (26 september), Nieuw-Zeelandse (12 oktober) en Canadese plechtigheden (10 november) in Zonnebeke;
- lopend Belgisch-Frans dossier voor de erkenning van WO I-monumenten en begraafplaatsen binnen hun lansschappelijke context als UNESCO-Werelderfgoed.

In 2017 stond Vlaanderen sterk in de kijker door de 100ste herdenking van de Mijnslag en de Derde slag bij Ieper, beter gekend als de Slag van Passendale. Talrijke (internationale) activiteiten, evenementen en herdenkingsplechtigheden werden in de loop van 2017 georganiseerd in het raam van die historische gebeurtenissen. Het Projectsecretariaat 100 jaar Groote Oorlog van het Departement Buitenlandse Zaken nam deel aan de voorbereidende werkzaamheden via diverse werkgroepen, waarbij ook internationale en lokale partners betrokken waren.

Een actieplan werd opgezet voor 2018, het laatste jaar van de herdenking, waarbij onder meer gefocust wordt op publieksactiviteiten en evenementen, vredesconcerten en de herdenkingstuinen. Bijlage 2 is een kalender van de geplande activiteiten, waarbij naast de officiële plechtigheden aandacht wordt geschonken aan tentoonstellingen, infrastructurele projecten en cultuur-toeristische publieksevenementen.

Het departement ondersteunt actief de internationale samenwerking met de prioritaire partners, zoals het Verenigd Koninkrijk en de devolved nations Wales, Schotland en Noord-Ierland, evenals Frankrijk, Duitsland, Canada, Australië, Nieuw-Zeeland, Ierland en de Verenigde Staten.

Verenigd Koninkrijk

Net zoals de vorige jaren werden door de Algemeen Afgevaardigde van de Vlaamse Regering (AAVR) in Londen heel wat projecten ondersteund in het kader van 100 jaar Groote Oorlog en de voorbereiding van toekomstige projecten, waarbij er extra aandacht ging naar de herdenking van en de tentoonstelling rond de Raid op Zeebrugge/Oostende in april/mei 2018, het herdenkingsconcert editie 2018 en de Flanders Fields Memorial Garden in Dublin in 2018.

Meer in het bijzonder werden volgende activiteiten georganiseerd:

- 26 januari 2017: boekvoorstelling op Flanders House van 'War Beneath the Waves: U-Boat Flotilla in Flanders 1915-1918', in samenwerking met uitgeverij Unicorn Publishing Group. Het boek is geschreven door Vlaams historicus Tomas Termote en werd recent naar het Engels vertaald;

- 23 april 2017: AAVR vertegenwoordigde de ambassade in Dover op St George's Day de herdenking van de Raid op Zeebrugge;
- 29 juni 2017: boekvoorstelling op Flanders House van 'Nurses of Passchendaele' van en met professor Christine Hallett van de University of Manchester. De timing van de publicatie paste bij de opbouw naar de Passendale-herdenkingen;
- 7 november 2017: de jaarlijkse editie van het herdenkingsconcert 'Flanders Remembers' ging door in de Guards Chapel met muziek van Vlaamse ensemble 'St George Quintet' en Band van de Coldstream Guards, gedichten van Hedd Wyn en Francis Ledwidge en een toespraak van de AAVR, gevolgd door een plechtigheid aan de Flanders Fields Memorial Garden met kransleggingen.

Parallel wordt ook een samenwerking ontwikkeld met de devolved nations Wales, Schotland en Noord-Ierland, met het oog op de resterende jaren van de herdenking.

In 2017 werden in Wales, samen met de Welsh Government en lokale en academische overheden verschillende initiatieven ontwikkeld met als hoogtepunt de Hedd Wyn Chair (cf. infra) in samenwerking met het Welshe en het Vlaamse parlement. Het succes van het evenement, dat gecoördineerd werd door Flanders House London was te danken aan de perfecte samenwerking tussen politiek, academici, lokale overheden, veteranenverenigingen en de herdenkings-coördinatoren van Wales en Vlaanderen.

- Op 24 mei 2017 vond de opening plaats van de tentoonstelling van het project 'Hedd Wyn Centenary Chair' in het Vlaamse Parlement;
- op 31 juli 2017 nam AAVR Londen deel aan de Welsh Remembrance Service voor Passendale op uitnodiging van de Welshe First Minister in Langemark;
- op 9 november 2017 werd voor een kleine 50-tal academici en geïnteresseerden het symposium 'Flanders – Wales, a First World War' georganiseerd door Cardiff University, met ondersteuning van Vlaams academicus Christophe Declercq. Diezelfde dag werd op een formeel herdenkingsevenement in de National Assembly for Wales de 'Flanders Centenary Chair' overgedragen door parlamentsvoorzitter Peumans, als geschenk van Vlaanderen aan Wales. De stoel werd gemaakt door de studenten van de master meubelontwerp van de Thomas More hogeschool in Mechelen;
- tussen mei en november 2017 werden in het kader van de samenwerking met Wales voor de herdenking van WO I en de eeuwviëring van de Welshe dichter Hedd Wyn die stierf in de Slag om Passendale, ook residenties voor auteurs opgezet. Zo verbleef een Welshe auteur in mei gedurende drie weken in Passa Porta (Brussel) en de Vlaamse auteur Peter Theunynck in november in Ty Newydd (Noord-Wales).

Ten slotte is er overleg om in augustus 2018 in Schotland een samenwerking op te zetten rond de Last Post in het raam van de Royal Edinburgh Tattoo.

Frankrijk

In de eerste plaats werd in 2017 verder ingezet op het Frans-Belgisch '14-18'-project, met het oog op de inschrijving in de UNESCO-Werelderfgoedlijst van de geselecteerde oorlogssites van de Westhoek tot de Frans-Zwitserse grens. In dat kader vonden o.m. twee diplomatieke missies plaats, telkens georganiseerd door de Franse Permanente Vertegenwoordiging in samenwerking met de Algemene Afvaardiging in Parijs: een ééndaagse op 29 april naar een aantal sites in de Champagne en een tweedaagse op 19 en 20 september naar een aantal sites in Noord-Frankrijk en in Ieper.

Op 14 november 2017 vond, naar jaarlijkse gewoonte, het herdenkingsconcert plaats in de Cercle d'Union Interalliée. Het zesde klassiek concert in Parijs vond plaats ter herdenking van de slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog en in het bijzonder van de Franse oud-strijders die zowat 100 jaar geleden zijn gevallen in de Vlaamse loopgraven.

Australië

In 2017 werkten Australië en Vlaanderen nauw samen rond verschillende evenementen in het raam van de herdenking van de Mijnslag en de slag van Passendale. Daarnaast kende minister-president Geert Bourgeois een subsidie van 200.000 euro toe aan het Australian War Memorial Museum voor de aanleg van een herdenkingstuin. De opening vond plaats op 4 april 2017 in de hoofdstad Canberra.

Verenigde Staten

De Algemeen Afgevaardigde van de Vlaamse Regering in New York bouwde ook in 2017 zijn Amerikaans netwerk verder uit. 2017 is het jaar van de Amerikaanse intrede in WO I. De Algemeen Afgevaardigde in New York maakt deel uit van het World War One Centennial Committee voor New York City.

Qua publieksdiplomatie waren vooral de WO I-activiteiten (Flanders Memorial Garden, Flanders Remembers concert, de samenwerking met de US en NYC WWI Centennial commissies, WO I-tentoonstellingen, advertentie in USA Today...) visitekaartjes bij de stad, staat, federale overheid en het ruime publiek.

De volgende activiteiten kaderden binnen het jaarprogramma van AAVR New York:

- 4/4/2017: openingsreceptie van de WO I-tentoonstelling 'Posters and Patriotism: Selling World War I in New York' in het Museum of the City of New York;
- 5-7/4/2017: deelname aan de WO I-herdenkingsceremonie in Kansas City, MO en advertentie in USA Today;
- 19/5/2017: jaarlijkse herdenking In Flanders Fields Memorial en Adopt-a-Park;
- 31/5/2017: openingsreceptie van de WO I-tentoonstelling 'World War I Beyond the Trenches' in de New York Historical Society;
- 16/10/2017: steun aan de tentoonstelling 'World War I and the Visual Arts' in The Met;
- 8/11/2017: pop-up WO I-concert 'Distortion, A Hymn to Liberty' in de VN;
- 9/11/2017: Flanders Remembers Concert 'Vredeshymne' onder leiding van Dirk Brossé, met Jef Neve en Frederik Sioen;
- 13/11/2017: gastcollege Dr. Jan Wouters aan Columbia University over WO I en Internationaal Recht;
- 1/12/2017: 'World War I: Its History and Art' lezing in The Met.

Canada

Het Departement Buitenlandse Zaken neemt de Belgische bijdrage voor zijn rekening (20.000 euro) van het Canadees project 'The World Remembers'. In het raam van een internationaal project worden al de namen van de WO I-slachtoffers – militairen en burgers wat België betreft – gedigitaliseerd, met de mogelijkheid om die namen, telkens van oktober tot en met 11 november en

van 2014 tot en met 2018, wereldwijd te projecteren, rekening houdende met de verschillende tijdzones. Hiervoor wordt samengewerkt met het In Flanders Fields Museum in Ieper.

Duitsland

Op 17 mei 2017 had de Algemeen Afgevaardigde van de Vlaamse Regering (AAVR) in Berlijn een onderhoud met de nieuwe voorzitter van de Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge, Wolfgang Schneiderhan met betrekking tot de planning 2017-2018. Een bezoek aan Vlaanderen zal inmiddels doorgaan op 19 en 20 maart 2018.

Daarnaast wordt op 22 maart 2018 een persevenement gepland in Berlijn waarbij het project 'ComingWorldRememberMe' wordt toegelicht. Dat zal gebeuren in samenwerking met Toerisme Vlaanderen.

Spanje

In maart 2017 vond in Madrid een activiteit plaats rond War Poets. De Algemeen Afgevaardigde van de Vlaamse Regering (AAVR) in Madrid verleende een bijdrage. Tijdens het internationale weekend van 5 en 6 mei 2018 zal Vlaanderen via AAVR Madrid deelnemen aan een WO I-evenement georganiseerd door het Vredescentrum Belorado (Burgos).

Zuid-Afrika

Met steun van de Algemeen Afgevaardigde van de Vlaamse Regering in Zuid-Afrika vond in het voorjaar 2017 de boekvoorstelling van de Afrikaanse en Engelse vertaling van Stefan Hertmans' 'Oorlog en terpentijn' plaats in Pretoria (28/02) en Johannesburg (1/03). Er werd ook een adaptatie gemaakt van de Afrikaanse vertaling van Stefan Hertmans' Oorlog en Terpentijn tot voorleesboek voor uitzending op Pretoria FM.

Multilateraal

Ook op multilateraal niveau besteedt het departement aandacht aan de herdenking, meer in het bijzonder wat de UNESCO betreft. Prioritair verleent het departement, evenals de Algemene Afvaardiging in Parijs, zijn medewerking aan het dossier met betrekking tot de erkenning van de Westelijke frontlijn als Werelderfgoed. Op 30 januari 2017 werd het dossier bij het UNESCO-Werelderfgoedcentrum ingediend (zie ook rubriek Onroerend Erfgoed).

Daarnaast werkten vierentwintig Vlaamse en federale erfgoedorganisaties de afgelopen jaren aan het online brengen van de grootste gespecialiseerde collectie van kranten uit de Eerste Wereldoorlog. In 2016 diende de Vlaamse Erfgoedbibliotheek een aanvraag in om die virtuele collectie van Belgische oorlogskranten én de papieren originelen op te nemen in het 'Memory of the World Register' van de UNESCO. Ze willen daarmee het belang van de unieke collectie onderstrepen en haar internationaal nog beter op de kaart zetten. Het door het departement ondersteunde Vlaamse project 'Nieuws van de Grote Oorlog' kadert binnen dat initiatief. Op 30 oktober 2017 publiceerde UNESCO de aanbevelingen van het Internationaal Adviescomité. Het Belgische voorstel werd afgewezen zonder vraag tot herindiening.

In 2016 werd een dossier ingediend bij UNESCO om de Last Post-plechtigheid, die sinds 1928 dagelijks onder de Ieperse Menenpoort wordt gehouden, op te nemen in het register van voorbeeldprojecten van de UNESCO-conventie voor het behoud van immaterieel cultureel erfgoed.

Op grond van een negatief advies van het bevoegde evaluatieorgaan werd het dossier eind 2017 teruggetrokken.

Ingevolge de samenwerkingsovereenkomst van december 2016 tussen Vlaanderen en UNWTO financierde het departement de studie 'Harnessing the potential of Tourism to Historical Conflict Sites in Advancing Peace: Reflecting on the Past and Inspiring the Future'. De studie werd opgeleverd in december 2017 via een samenwerking tussen de Vlaamse, Noord-Ierse en Baskische overheden en universiteiten.

De UNWTO wil met dat beleidskader een leidraad bieden aan overheden en private actoren om te komen tot vredesbevorderend toerisme. Vlaanderen heeft met de herdenking van de Eerste Wereldoorlog veel expertise opgebouwd op dat domein. Het algemene doel is, via toerisme, vredesopbouw en -handhaving te steunen en bij te dragen aan de duurzame ontwikkeling van de regio.

In het kader van het Europees jaar voor Cultureel Erfgoed en naar aanleiding van 100 jaar Wapenstilstand wensen 10 verschillende Europese Regio's in 2018, waaronder Vlaanderen, gesteund door ERRIN (European Regions Research and Innovation Network), een studiedag en netwerkevenement te organiseren rond het thema van oorlog en vrede in Europa tussen 1914 en 1945. Hoofdthema is de mogelijkheid en wenselijkheid van een zoektocht naar een gezamenlijk Europees narratief en de rol van oorlogssites en memorialen bij maatschappelijke en Europese integratie.

d. Cultuur, Jeugd, en Media

Veel cultuurorganisaties organiseren binnen hun reguliere werking acties rond de herdenking van Wereldoorlog I waarvoor ze werkingssubsidies ontvangen van de Vlaamse Gemeenschap. Dat geldt met name voor de cultureel erfgoedorganisaties. Het departement vraagt de gegevens over de geplande activiteiten afzonderlijk op met de jaarverslagen van de organisaties.

Het In Flanders Fields Museum in Ieper en het IJzermonument in Diksmuide worden verder ondersteund. Door de overdracht van de provinciale bevoegdheden ondersteunt de Vlaamse overheid vanaf 2018 ook het Memorial Museum Passchendaele 1917 in Zonnebeke.

In 2018 is er een nieuwe aanvraagronde voor werkingssubsidies op het Cultureel-erfgoeddecreet 2019-2023. De werking van de landelijk en regionaal ingedeelde musea wordt getoetst aan de bepalingen van het Cultureelerfgoeddecreet. Centraal staan daarbij staan de zogenaamde '5 functies' van cultureel-erfgoedwerking: verzamelen en in kaart brengen, behouden en borgen, onderzoeken, presenteren en toeleiden en participeren. Deze vijf functies vormen eveneens de basis van het kwaliteitslabel dat de Vlaamse Gemeenschap uitreikt, ook aan organisaties die het niet rechtstreeks ondersteunt. Dit geldt onder meer voor het Talbot House in Poperinge.

In het raam van de beleidsperiode 2012-2016, verlengd tot 2018, ondersteunt en begeleidt Heemkunde Vlaanderen de lokale heemkundige kringen voor het organiseren van vorming en het delen van kennis en vaardigheden met betrekking tot de herdenking.

'Het archief voor Onderwijs' is een project van het Vlaams Instituut voor Archivering (VIAA). Het webplatform biedt leerkrachten op een eenvoudige manier toegang tot Vlaams audiovisueel archiefmateriaal. Na een testfase onder de naam 'Testbeeld' werd het webplatform in januari 2016 gelanceerd als 'Het archief voor Onderwijs', toegankelijk voor het volledige leerplichtonderwijs. Bij

de opstart van het project speelde audiovisueel materiaal over Wereldoorlog I een belangrijke rol en dat blijft uiteraard integraal deel uitmaken van de aangeboden inhoud.

Het Vlaams Instituut voor de Archivering en de ontsluiting van het Audiovisueel erfgoed (VIAA) levert naar aanleiding van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog een bijdrage aan de digitalisering van bronnen met betrekking tot die periode. Ongeveer alle originele audiovisuele bronnen uit die periode, die vrij beperkt zijn, werden al gedigitaliseerd. Daarom wordt vooral ingezet op documentaire bronnen.

In het project 'Nieuws van de Groote Oorlog' werden meer dan 360.000 pagina's oorlogspers uit de Eerste Wereldoorlog gedigitaliseerd. Het betreft frontbladen (loopgravenpers) en andere relevante kranten en periodieke bladen, pamfletten en vlugschriften. VIAA realiseerde het project in samenwerking met de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en een groot aantal cultureel-erfgoedactoren. Sinds midden 2015 is die schat aan informatie raadpleegbaar via Het Archief.be, een koepelwebsite van VIAA.

Vierentwintig Vlaamse en federale erfgoedorganisaties werkten de afgelopen jaren samen om de grootste gespecialiseerde collectie van kranten uit de Eerste Wereldoorlog te digitaliseren en online te brengen.

Van 29 januari tot en met 3 februari 2017 organiseerde FARO in Ieper een Winter School rond Archives & Education, samen met The National Archives (VK). Tijdens die week ontwikkelden deelnemers uit zeven landen zeer goede lespakketten over de heropbouw van Ieper na de Eerste Wereldoorlog. In 2018 plant FARO, i.s.m. het projectsecretariaat 100 jaar Groote Oorlog, het uitbrengen van een inspiratiebundel rond 100 jaar Wapenstilstand.

De beheerders van het IJzertorenmemoriaal dienden in 2016 een aanvraag in voor de beleidsperiode 2017-2021. Op basis hiervan werd, in overleg met de minister bevoegd voor Onroerend Erfgoed, een beheersovereenkomst gesloten voor de nieuwe beleidsperiode.

Bij het opstellen van de beheersovereenkomst werd ook rekening gehouden met de conclusies van het onderzoek 'De IJzertoren als memoriaal van de Vlaamse ontvoogding en vrede', dat het Vlaams Vredesinstituut in 2015-2016 voerde in opdracht van het Vlaams parlement. Het Vredesinstituut toetste in dit onderzoek de effecten en de concrete invulling van het Memoriaaldecreet.

In 2017 stonden de herdenking van de Mijenslag en 100 jaar Slag bij Passendale centraal in het aanbod van de VRT. Radio 2 West-Vlaanderen herdacht de historische Mijenslag met een vierdelige radioreeks en naar aanleiding van 100 jaar Slag bij Passendale was er op één de live uitzending van het herdenkingsevenement vanop de Grote Markt in Ieper (30 juli) en op Canvas (31 juli) de plechtigheid vanop de begraafplaats Tyne Cot in Zonnebeke.

Het journaal, radionieuws en –duiding en VRT NWS brachten in het najaar uitgebreid verslag van de Australische, Nieuw-Zeelandse en Canadese herdenkingsplechtigheden. Het dossier 14-18 op vrtnws.be werd aangevuld met een driedelige longread die het verhaal van Passendale bracht in tekst, beeld en infografieken. Hiermee komt de VRT tegemoet aan nieuwe vormen van storytelling, afgestemd op het digitale leescomfort van de smartphone- en tabletgebruiker.

Net als de voorgaande jaren verzorgde de VRT de jaarlijkse rechtstreekse uitzending van de Last Post-ceremonie op Wapenstilstand (11 november 2017).

Wie zich wil verdiepen in de geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog kan nog steeds terecht op vrtnws.be (de vernieuwde deredactie.be) voor de week-op-week updates van het verloop van de oorlog honderd jaar geleden en de achtergrondverhalen.

In 2018 zullen de thema's van het lente- en eindoffensief en 100 jaar Wapenstilstand centraal staan in het aanbod op radio, televisie en online. Canvas heeft alvast haar medewerking aan 'Waterfront', het grote publieksparticipatieproject van Gone West, toegezegd. In het kader hiervan komt er een 'Radio Gaga De Luxe' met Joris Hessel en Dominique Van Malder die voor en tijdens het Waterfront persoonlijke verhalen en 'boot-schappen' verzamelen bij de deelnemers.

e. Vlaamse Landmaatschappij (VLM)

De Vlaamse Landmaatschappij (VLM) heeft een aantal initiatieven genomen. Zo neemt VLM het aspect van de Eerste Wereldoorlog mee in de lopende projecten in de Westhoek. Die situeren zich op het niveau van het restaureren en consolideren van oorlogsrelicten en de recreatieve ontsluiting ervan. In het nabije verleden is er gewerkt rond de oorlogsrelicten langs de Frontzate, de integratie van WO I-gerelateerde landschapskunstprojecten en de inrichting van de voormalige Belgische militaire begraafplaats in Reninge.

In het kader van de ruilverkaveling Sint-Rijkers werden in de zomerperiode van 2017 de werken beëindigd voor de inrichting van de site van de militaire veldkeuken aan de Gapaard in Lo-Reninge. De als monument beschermde veldkeuken werd gerestaureerd en ontsloten voor het publiek. In het gebouwtje zijn historische foto's opgehangen uit de 'Groote Oorlog'. De weide is ingericht met een fietsenstalling, picknickplaats, groenvoorziening en onthaalinfrastructuur. De ingerichte site werd officieel geopend op zondag 28 mei 2017. De stad Lo-Reninge staat als nieuwe eigenaar in voor het beheer van de site.

f. Agentschap Natuur en Bos

Ook de natuur draagt de sporen van de Groote Oorlog. Een herinneringsproject opgezet door het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) loopt onder de noemer 'Taking care of Flanders Fields'. Het legt de perfecte link tussen het herinneren van WO I en de core business van het agentschap, nl. het permanent zorg dragen voor de Vlaamse natuur.

Het project steunt op vier pijlers: een duidelijke, eenduidige signatuur die elk initiatief van ANB in het kader van 100 jaar Eerste Wereldoorlog mee begeleidt; verder zijn er de klaproos en het ontwikkelen van een reeks initiatieven rond het symbool, evenals de groene oorlogsroute of het organiseren van een reeks activiteiten in en om ANB-domeinen met een WO I-verleden en/of -verhaal. Ten slotte wordt gefocust op kansen en potentiële samenwerking met diverse partners tijdens de periode 2014-2018.

Dat gebeurde met een project waarin de klaproos centraal staat. Het bloeien van klaproosvelden moet mensen doen stilstaan bij wat honderd jaar geleden is gebeurd, maar belicht ook de kracht van de natuur die vanuit de vernieling nieuw leven heeft doen ontstaan.

Onder impuls van het Agentschap voor Natuur en Bos werden in 2017 zowat 80 hectare klaproosvelden ingezaaid, verspreid over de vijf provincies. 50 hectare werden ingezaaid op terreinen van het agentschap en 30 hectare op terreinen van partners, op uitnodiging van het agentschap. Aan de akkers wordt het verhaal via infoborden gekaderd. Om de beleving van de

klaproosvelden te versterken op plaatsen waar dat relevant is (meerdere velden geclusterd in een regio), zijn drie klaproosfietsroutes uitgetekend die werden aangeboden tijdens de bloei. De ambitie is om in het slotjaar van de campagne de oppervlakte aan klaproosvelden op te trekken tot 100 ha.

In meer dan honderd ANB-domeinen zijn er grotere tot heel kleine verhalen gedetecteerd over WO I. Op basis daarvan zijn zeven domeinen geselecteerd als kerndomein; domeinen met grote verhalen met vaak nog heel aanwezige relictten. Gedurende vier jaar worden vanuit die verhalen belevingsprojecten opgezet. Het agentschap zal actief als organisator optreden in de zeven kerndomeinen, waarbij een samenwerking met lokale spelers wordt nagestreefd.

In 2017 lag de focus vooral op het Polygoonbos (Zonnebeke) en dit naar aanleiding van de herdenking 100 jaar Slag bij Passendale (Derde Slag bij Ieper). In 2017 werd het Vredesbos Polygoonwood aangeplant en werd een vredesmonument ingehuldigd. Dit gebeurde tijdens een plechtigheid op 25 april (ANZAC Day) in de aanwezigheid van de ambassadeurs van de betrokken naties. In het najaar werden er nog twee herdenkingsmomenten georganiseerd waarbij respectievelijk nazaten van gesneuvelden vanuit Australië en Nieuw-Zeeland werden betrokken. De vlakte van het vredesbos is ingezaaid met klaprozen. Voor 2018 worden samen met partners acties voorbereid in het Koppenbergbos.

In 2017 zijn voor een eerste maal de Vlaamse steden en gemeenten uitgenodigd om samen met Natuur en Bos een plantactie 'vredesbomen' op te zetten op 11 november 2018. Op dit ogenblik hebben reeds meer dan 200 steden en gemeenten positief gereageerd. De uitnodiging wordt in 2018 herhaald. Het aanplanten van vredesbomen sluit aan bij een eeuwenoude traditie om belangrijke momenten te vereeuwigen door het aanplanten van bomen. De ambitie is om het idee verder in de Vlaamse steden en gemeenten te promoten en om op hetzelfde moment, in het teken van verbondenheid, over te gaan tot het aanplanten van een herdenkingsboom.

g. Landbouw en Visserij

Het beleidsdomein Landbouw en Visserij werkt tijdens de herdenking van 100 jaar Grote Oorlog samen met het Interfacultair Centrum voor Agrarische Geschiedenis (ICAG) van de KU Leuven en de zusterorganisatie Centrum voor Agrarische Geschiedenis (CAG vzw).

Daarnaast werd een samenwerkingsverband opgericht onder de naam 'Boter bij de vis'.

'Boter bij de vis' bundelt de krachten van verschillende partners uit de erfgoedsector, de land- en tuinbouw en visserijsector en focust binnen het grotere kader van de herdenking op het thema landbouw en voeding. De rondreizende expo 'Boter bij de vis' werd in april 2015 officieel geopend in het Hopmuseum in Poperinge en in de Huysmanhoeve in Eeklo. De bezoekers maken vanuit een nieuw perspectief kennis met het leven van alledag tijdens WO I. De problematische voedselsituatie en de creativiteit van de Belgische bevolking staan daarbij centraal. De partners die de expo ontvangen, bouwen naast de rondreizende expo - die in hoofdzaak een algemeen verhaal brengt - ook nog een meer lokaal, regionaal of thematisch luik uit. Speciale aandacht gaat uit naar kinderen van 10 tot 14 jaar. Tijdens het bezoek aan de expo ontdekken zij met het educatief pakket geleidelijk aan hun levensverhaal tijdens WO I en schrijven dat verder uit in hun eigen 'dagboek'. Dat dagboek - dat ze mee naar huis nemen - is meteen ook een herinnering aan de expo. In 2017 en 2018 reist de expo 'Boter bij de vis' naar diverse locaties in Vlaanderen. Het volledige programma kan worden geraadpleegd op www.boterbijdeviswo1.be. Ook in 2018 zetten ontvangers van de expo in op het bereiken van het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs.

Naast de publieke ontsluiting van het verhaal over landbouw en voeding tijdens de Eerste Wereldoorlog, stimuleert het Departement Landbouw en Visserij wetenschappelijk onderzoek naar dit thema. In samenwerking met het Interfacultair Centrum voor Agrarische Geschiedenis (ICAG, KU Leuven) loopt sinds november 2014 het onderzoeksproject 'Wereldoorlog I en wederopbouw. De reconstructie van platteland en landschap in Vlaanderen na de Grote Oorlog'. Dit project heeft als doel om nieuwe inzichten aan te leveren over de wederopbouw van het platteland en haar boerderijen en de mechanismen die achter dit herstel schuilgingen. In het najaar van 2018 worden de eerste onderzoeksresultaten gepresenteerd op een studiedag. Deze studiedag zal de vorm aannemen van een inspiratiemoment, gericht op de ontsluiting van het wederopbouwverhaal voor een breder publiek. In 2018 worden ook nieuwe publieksgerichte acties voorbereid die in 2019-2020 het verhaal van de wederopbouw (in de Westhoek) bij het brede publiek kunnen brengen.

h. Onderwijs en vorming

De verschillende partners waarmee het Departement Onderwijs en Vorming samenwerkt (Vlaams Instituut voor Archivering, Bijzonder Comité Herinneringseducatie, Oorlog en Vrede in de Westhoek) werken doorlopend verder aan de doelstellingen van het actieplan.

Via de websites herinneringseducatie.be, cultuurkuur.be, ingebeeld.be en de website en databank van KlasCement wordt actief ingezet op de bundeling van en communicatie over de verschillende initiatieven en projecten met betrekking tot de herdenking van WO I met een educatief karakter.

Samen met het Vlaams Archiveringsinstituut (VIAA) werd 'Testbeeld' gerealiseerd, een online platform waarop leerkrachten kwaliteitsvol digitaal filmmateriaal kunnen streamen. Het materiaal - in totaal meer dan 6.000 audio- en videofragmenten - werd bijeengebracht rond diverse leergebieden uit het lager en secundair onderwijs. Daarbij was er ook veel aandacht voor materiaal over WO I. Zo werden er 120 beeldfragmenten bijeengebracht en ontsloten in een thematische collectie. Het Departement Onderwijs en Vorming cofinanciert de educatieve werking van VIAA en testbeeld <http://testbeeld.viaa.be>.

Het voorstel van decreet met betrekking tot de nieuwe einddoelen voor het leerplichtonderwijs, dat op 17 januari 2018 definitief is goedgekeurd, bevat een reeks sleutelcompetenties die de basis moeten vormen van het hernieuwde curriculum. Eén van de sleutelcompetenties is 'competenties met betrekking tot historisch bewustzijn', dit om het belang van het leren uit het verleden een meer nadrukkelijke plaats te geven in het curriculum.

i. Onroerend Erfgoed

In januari 2017 werd in samenwerking met Frankrijk en Wallonië het definitieve dossier ingediend om een selectie van militaire begraafplaatsen en monumenten voor de vermisten langs het voormalige Westelijke Front van de Eerste Wereldoorlog te laten erkennen als UNESCO Werelderfgoed. Het dossier werd, na controle van de volledigheid, ter advies voorgelegd aan de International Council on Monuments and Site (ICOMOS), het onafhankelijk wetenschappelijk adviesorgaan van het Werelderfgoedcomité. In het kader van de evaluatieopdracht van ICOMOS bezocht een delegatie alle geselecteerde sites in oktober 2017. In november kreeg de Frans-Belgische werkgroep de mogelijkheid om in debat te gaan met een panel van ICOMOS-experts. ICOMOS heeft ook al tweemaal gebruik gemaakt van de mogelijkheid om schriftelijk bijkomende vragen te stellen.

In het licht van de internationale dimensie van het WO I-werelderfgoed dossier werden er op politiek, diplomatiek en ambtelijk niveau diverse acties opgezet. In september 2017 bezocht een delegatie van UNESCO-ambassadeurs tijdens een tweedaagse missie enkele WO I-sites in Noord-Frankrijk en België. De internationale beheerders van de geselecteerde WO I-sites zoals de Commonwealth War Graves Commission, de Duitse Volksbund, de American Battle Monuments Commission, de Franse Direction de la Mémoire, du Patrimoine et des Archives en het Belgische Instituut voor Veteranen werden via seminars actief betrokken bij de opmaak van het Werelderfgoed dossier.

De Vlaamse WO I-stuurgroep met daarin vertegenwoordigers van de Vlaamse, West-Vlaamse en gemeentelijke overheden en administraties, de betrokken beheerders en het maatschappelijke middenveld, werd op geregelde tijdstippen geïnformeerd en geconsulteerd over het WO I-Werelderfgoed dossier. De stuurgroep valideerde de kern- en bufferzones voor de geselecteerde sites, werkte een informatiefolder uit voor de betrokken lokale eigenaars en beheerders en begeleidde het bezoek van zowel de ICOMOS-inspectie als de delegatie van UNESCO-ambassadeurs.

Voor het belangrijkste en meest relevante WO I-erfgoed werd een beschermingsbeleid opgestart. Twee grote thema's, met name 'militaire begraafplaatsen' en 'herdenkingsmonumenten' zijn al afgerond. Voor een derde thema 'verdedigingsconstructies' lag de nadruk in 2017 op bunkers en stellingen in het Duitse achterland en voor de Duitse bunkerlinies langs de Belgisch-Nederlandse grens. Deze grote thema's werden aangevuld met de bescherming van specifieke items zoals noodwoningen en logistieke constructies. Enkele landschappelijke getuigen, waaronder negen mijnkratersites, werden voorlopig beschermd.

De expertise over WO I-erfgoed werd verspreid en gedeeld tijdens lezingen en publicaties.

j. Toerisme

Vanuit toeristisch oogpunt heeft Vlaanderen de ambitie om dé regio in Europa te worden waar bezoekers het verhaal van de Eerste Wereldoorlog kunnen beleven als een fascinerende geschiedenis met een universeel menselijke boodschap van vrede. De herdenkingsperiode 2014-2018 vormt een sterke hefboom om die ambitie waar te maken.

Impulsen

Na een studie van de actuele situatie in 2008, werden in 2010 impulsen gegeven ter verbetering en uitbreiding van het vaste aanbod aan WO I-bezienswaardigheden en onthaalinfrastructuur. Dat gebeurde via het Impulsprogramma 100 jaar Groote Oorlog (2010, 15 miljoen euro verdeeld over 44 projecten). De vijf strategische projecten waren eind 2014 afgewerkt (Ieper, Zonnebeke, Poperinge, Diksmuide en Nieuwpoort). Van de overige 39 projecten zijn er 37 afgewerkt. Eén project werd stopgezet, van het andere resterende wordt de opening verwacht in 2018.

Een tweede oproep binnen het impulsprogramma (2012, 6,7 miljoen euro voor 14 projecten) was erop gericht om tijdens de herdenkingsjaren 2014 en 2015 een aantal hoogstaande publieksevenementen met internationale uitstraling te programmeren. Al die evenementen vonden ondertussen plaats, met groot tot zeer groot succes. Het Lichtfront, het ponton over de Schelde, 1000 Voices for Peace, de 30.000ste Last Post, 100 jaar Talbot House spraken tot de verbeelding van een ruim binnenlands en buitenlands publiek.

Om een gelijkaardige affiche samen te stellen voor de jaren 2016 tot en met 2018 werd een derde oproep gelanceerd (2014, 4,2 miljoen euro). Twaalf evenementen kregen financiële steun toegezegd. Ook die evenementen blijken – voor zover ze reeds achter de rug zijn – impactvol zowel naar kwaliteit als naar publieksbereik. Zeker te vermelden hier zijn ‘Oorlog in Korte Broek’ en ‘De Zij-kant van de Oorlog’, het tentoonstellingsproject ‘1917, Totale Oorlog in Vlaanderen’ en ‘Kraterfront’. Een relatief bescheiden en gespecialiseerde tentoonstelling over het Chinese Labour Corps in Poperinge bleef dubbel zo lang open als gepland dankzij het verrassende succes.

Productontwikkeling

Sinds 2012 zijn tal van inspanningen geleverd op het vlak van productontwikkeling en onthaal in samenwerking met de talrijke lokale actoren, onder meer uitwerken van commerciële reispakketten, tours en excursies, organiseren van de basisinformatie en van het onthaal, gidsen, informeren van Vlaamse congresbedrijven. Gezien het belang van de Westhoek werken Toerisme Vlaanderen en het West-Vlaams Programmasecretariaat op dat vlak nauw samen. Toerisme Vlaanderen verleende ook financiële steun aan het project ‘Visitor Management’ van Westtoer, dat onder meer een aantal lacunes opvangt in de informatieverstrekking en doorverwijzing in het oorlogslandschap, en nog doorloopt tot en met 2018.

Speciale aandacht gaat naar de toegankelijkheid voor personen met een handicap, een project dat de volledige vakantieketen zo toegankelijk mogelijk wil maken en dat liep tot einde 2014. Het leverde Vlaanderen in 2013 de ‘Amadeus & WTM (World Travel Market) Award for Accessible Tourism’ op, een wereldwijde erkenning voor dat volgehouden beleid. Ook nu gaat de informatieverstrekking over de toegankelijkheid van Flanders Fields onverminderd verder, met onder meer ook een specifieke brochure voor personen met visuele beperkingen.

Op het vlak van internationaal onthaal voorzag Toerisme Vlaanderen in 2014 een thematische inkleding van de niet-Schengen aankomstruimte op Brussels Airport en van de NMBS-stations Ieper, Diksmuide en Poperinge. Een mini-gids (4 talen, 50.000 exemplaren) maakt de internationale bezoeker wegwijz in het herdenkingsprogramma van Vlaanderen en beleefde al vier edities (2014 tot en met 2017). De laatste editie (2018) is in voorbereiding.

Promotie

Het toeristisch marketingplan voorziet internationale promotie door Toerisme Vlaanderen in Groot-Brittannië, Nederland, Ierland, Canada, de Verenigde Staten, Nieuw-Zeeland, Australië, Frankrijk, Duitsland en in mindere mate China en India.

Na een bescheiden start in 2012, werd vanaf het voorjaar 2013 volop ingezet op de promotie naar de professionele reissector. Meerdere groepen buitenlandse touroperators kwamen op verkennend plaatsbezoek, dankzij de bemiddeling van Toerisme Vlaanderen. Die communicatie naar de professionele reissector loopt nog steeds, en is sinds 2016 gefocust op de herdenking van Passendale (2017) en de Bevrijding en Wapenstilstand (2018).

In de herfst van 2013 is de communicatie naar de internationale media van start gegaan en worden buitenlandse cultuur-toeristische journalisten aangespoord om over 100 Jaar Groote Oorlog te berichten. Ook die werking loopt nog verder. In 2017 assisteerde TVL bij 24 persreizen van in totaal 67 buitenlandse media.

Het brede publiek in de beoogde landen wordt benaderd met een internationale communicatie-campagne. Onder meer de zeer succesvolle pagina www.facebook.com/flandersfields1418 - met ondertussen 149.000 fans - maakt er deel van uit. Meer evenementiële communicatie-acties worden opgezet rond betekenisvolle momenten in de herdenking. Die genereren media-aandacht en vormen ook het startpunt voor digitale informatie-acties over herdenkingsbestemming Vlaanderen. Dergelijke acties gebeurden onder meer in de aanloop naar de verschillende officiële herdenkingen van de Slag bij Passchendaele. Vermeldenswaard is het 'Mud Soldier'- project op Trafalgar Square in Londen, en de creatie van een street art-werk in Melbourne, Australië. Een kleinschaliger actie werd opgezet rond de workshops 'Coming World x Remember Me ', die door bemiddeling van Toerisme Vlaanderen werden uitgenodigd naar Halifax en Toronto, Canada. Ook thema's die door tentoonstellingen of evenementen worden aangeraakt, krijgen ondersteuning via communicatie-acties.

Resultaten

Uit het continu onderzoek van Westtoer, gesubsidieerd door Toerisme Vlaanderen, blijkt dat het aantal bezoekers aan de belangrijkste WO I-sites in de Westhoek ook in 2016 en 2017 hoog is gebleven. Waar we vóór de herdenkingsperiode jaarlijks 350.000 tot 370.000 bezoekers telden, konden we er 447.600 noteren in 2016 en maar liefst 514.700 in 2017. Het aandeel buitenlandse bezoekers is meer dan de helft en bedraagt ongeveer 56%. Het Verenigd Koninkrijk en Nederland zijn de belangrijkste herkomstlanden. Opvallend voor 2017 was de sterke stijging (+ 40%) bij de bezoekers uit verre landen zoals Australië, Nieuw-Zeeland, Canada en de USA.

De belangstelling voor het herdenkingstoerisme naar Vlaanderen neemt dus vooralsnog niet af. In totaal 2,3 miljoen herdenkingstoeristen vonden sinds 2014 de weg naar 'Flanders Fields'.

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed

Geert BOURGEOIS